

İYİ YÖNETİŞİMİN ANAHTARLARI

Yaşam Kalitesi için Stratejik Liderlik

Dr. Yılmaz ARGÜDEN

İyi yönetim insanoğlunun yaşam kalitesini geliştirmenin ve kurumların sürdürülebilirliğini sağlamanın anahtarıdır.

Yaşam kalitesi tanımı ve ölçülmesi güç bir kavram. Çünkü birbirinden farklı birçok boyutu içeriyor ve zaman, mekan ve kişiye göre farklılık gösteriyor. Bu nedenle, yaşam kalitesi göreceli, öznel bir kavramdır. Ancak, yaşam kalitesini “insanların birey ve topluluk olarak özlemediklerini gerçekleştirebilmeleri” olarak tanımlamak bu dinamikliği, göreceliliği ve özneliği de içinde barındırıyor. Çünkü, insanoğlunun belki de en önemli özelliklerinden birisi bulduğunla yetinmeyip, her zaman daha iyisine özlem duymasıdır. Gelişmenin temeli, bu daha iyiyi arama dürtüsüdür. Özetle, yaşamda kaliteyi yakalama çabası, insanın her zaman daha iyiyi arama güdüsünü karşılama çabasıdır.

İnsanoğlu, özlemlerini gerçekleştirebilmek, yaşam ile ilgili risklerini yönetebilmek üzere topluluklar halinde yaşamaya başladığından bu yana kamusal, özel ve sivil toplum kurumları kurmaya ve bunların yönetsel hak ve sorumluluklarını tanımlamaya çalışıyor. Yönetişim, toplumların, faaliyetlerini yönetmek amacıyla kullandığı politik, ekonomik ve yönetsel iradedir. Yurttaşların, grupların ve toplulukların, ortaklaşa karar alma ve uygulamada, çıkarlarını dile getirmede, yükümlülüklerini karşılama ve çatışma noktalarının çözümünde kullandıkları mekanizmaları, süreçleri ve kurumları kapsar. Bu anlamda yönetim, toplumsal aktörler arasında ve toplumsal aktörlerle kamu yönetimi arasındaki karşılıklı etkileşimin niteliğine işaret etmektedir.

Son ekonomik kriz küreselleşen dünyada insanların karşılıklı bağımlılığının ne kadar arttığını geniş kitlelerin anlamasına neden oluyor. Ayrıca, küresel yönetim sistemlerinin sağlıklı çalışabilmesi için ortak hareket edilmesinin ve geniş katılım sağlanmasının önemini ön plana çıkarıyor. Küresel vatandaşlığın ön plana çıkmaya başladığı bir dünyada ne insan hakları, ne de demokrasi geleneksel anlamlarıyla sınırlı olarak algılanmıyor. Geleneksel olarak insan hakları, hiç kimsenin cins, renk, ırk, dil, din, sosyal sınıf ya da politik inançlarından ötürü ayrımcılığa uğramaması temel ilkesine dayanır. Demokrasi de genel olarak oy verme hakkı, düşüncesini ifade etme özgürlüğü, inanç ve girişim özgürlüğü gibi haklarla tanımlanır.

Oysa artık insan hakları da, demokrasi de bunların ötesine geçiyor. Artık esas olan, insanların geleceklelerini biçimlendirmede söz sahibi olması, küresel karar alma süreçlerine katılabilmesidir. Modern çağın insan hakları ve demokrasi kavramlarının içeriği budur.

Gerek küresel konularda toplumların söz sahibi olmasının, gerekse kamu kaynaklarını doğru ve verimli bir şekilde kullanmanın aracı günümüzde devletlerdir. Bu nedenle, kamu yönetimi insanların özlemlerini gerçekleştirebilmelerinin ve bir ülkenin gelişiminin en temel aracıdır. Siyaset, kamu kaynaklarının kullanımında karar verici konumda olma hak ve sorumluluğunu üstlenmek üzere yapılır. Neyin “doğru” olduğu konusunda farklı toplum kesimlerinin farklı öncelikleri olsa da, kamu kaynaklarının doğru kullanımının önündeki temel engel bu öncelik farkları değil, kamu sektöründe

yönetim biliminin yeterince değerlendirilmemesidir. Bu nedenle, siyasetçilerin sadece öncelikler üzerine değil, aynı zamanda süreçleri de içeren iyi yönetim konusuna eğilmeleri ülke gelişimi açısından kritik önemdedir.

Önceleri toplum yaşamını etkileyen konular, oy hakkına sahip olanlar tarafından topluca karara bağlanırdı. Bu anlamıyla “katılımcı” olarak nitelenen demokrasi, giderek “temsili” demokrasiye dönüştü; çünkü katılımcı sayısı da, kararların karmaşıklığı ve çeşitliliği de artmıştı. Ancak temsilci çıkarları ile toplumsal çıkarların zaman zaman örtüşmemesi ve eğitim/iletişim alanındaki teknolojik gelişmelerle bilinçlenen kitlelerin toplumsal kararlara katılım isteğinin artması, XXI. yüzyılda bu trendi tersine çeviriyor: yeni bir şekilde bürünen katılımcı demokrasi ağırlık kazanıyor. Sivil toplum örgütleri toplumsal kararların alınmasında seçilmişlerle birlikte rol alıyor.

Bu değişimi kavramadan ve benimsemeden kamu yönetiminde başarılı olmak her geçen gün güçleşecek. Bunun nedeni sivil toplum örgütlerinin, uyulması gerekli standartların ortaya konulmasında, kararlara dayanak olacak bilgilerin toplanıp yayılmasında, çözümler üretilmesinde ve en önemlisi katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesinde hem zorlayıcı, hem de yardımcı olmalarında yatıyor. Sivil toplum örgütlerinin rolünün seçilmişlerin ve/veya kamu kuruluşlarının yerini almak değil, katılımcı bir anlayışla onları desteklemek ve iyileştirmek için sorgulamak olduğu unutulmamalı.

Benzer şekilde özel sektörü oluşturan şirketlerin de sorumlulukları sadece hissedarları için kâr üretmenin ötesine geçiyor, sürdürülebilir bir dünya için kaynakları etkin kullanmaları her geçen gün daha büyük önem kazanıyor. Tüm paydaşlara güven sağlayabilen kurumlar, tüm değer zincirinde daha çok kaynağı harekete geçirip vizyonları doğrultusunda yönlendirerek, başarıya daha kolay ulaşabiliyor ve sürdürülebilirliği sağlayabiliyorlar. Bu nedenle, kurumsal güvenin temelini oluşturan kurumsal yönetişimin şirketler açısından da önemi küçük-büyük veya halka açık-aile şirketi ayrımı olmaksızın her geçen gün daha yaygınlaşıyor.

Kısaca iyi yönetişimin hayatımızdaki yeri ve önemi her açıdan artıyor: ister küresel sorunlara çözüm aramada, ister ülkelerin refah düzeylerini geliştirme çabalarında, isterse şirketlerin sürdürülebilir başarıyı yakalama çabalarında olsun. Ancak, yeterince anlaşılmayan bir konu iyi yönetişimin bir kurallar dizisi değil, bir yönetim kültürü olduğudur.

Yönetişim bir kurumda sadece karar vericileri değil, tüm paydaşları kapsar. Yönetişim kurumda karar verenlerin sadece bu yetkileri kötüye kullanmalarının önlenmesini değil, aynı zamanda sağduyulu, adil ve değer yaratacak şekilde kullanmalarının sağlanmasını da kapsar. Bu nedenle yönetişim, ister küresel organizasyonlar olsun, isterse ülkeler veya şirketler bir kurumun hedeflerine ulaşması ve en üstün performansı göstermesi açısından kritik önem taşıyor. Bu hedefin gerçekleşebilmesi için kurum ve çevresindeki tüm paydaşların davranışlarının her zaman şu ilkeleri yansıtması gerekiyor: **tutarlılık, sorumluluk, hesap verebilirlik, adillik, şeffaflık, etkililik ve katılımlık**.

İyi yönetişim kurullarla değil, davranışlarla sağlanır. Kurallar önemlidir, ancak iyi yönetişimin temel ilkelerinin ruhunu anlamaksızın, sadece çeşitli otoritelerce oluşturulan kurallara uyum için atılan adımların yönetim kalitesini geliştirmesini beklemek gerçekçi değildir. İyi yönetişim bir kültürdür, bir iklimdir ve bir davranışlar bütünüdür. Aslında, iyi yönetişim Yunus Emre'nin 'Kendine ne sanırsan, ayruğa (ötekine) da onu san, eğer dört kitabın mânası var ise, budur işte.' dizelerin insanoğlunun kurduğu her kurumda hayata geçirilmesi anlayışıdır.

Karşılıklı etkileşimlerin yansımaları bulduğu, katılımcılığı temel alan, tek sesliliği değil, çoksesliliği hedefleyen bu yeni yönetim anlayışının en önemli ön koşullarından biri de geniş kitlelerin, hayatlarını etkileyen gelişmelere ilgi duymaları, ilgi duymaları için bilgilenebilmeleri, bilgilenmeleri için de gerekli araçlara sahip olmalarıdır. Bunun için bilgi çağına dahil olmaları, bilgi teknolojilerine ulaşabilmeleri gerekir. Bunu gerçekleştirecek yolları bulmak, gerekli adımları atmak da küresel bir sorumluluktur. Tek tek ülkeleri aşan, bir bütün olarak uluslararası topluluğun üstlenmesi gereken bir sorumluluk.

İnsan genlerinin haritasının çıkarıldığı, bilgi işlemede akıllara durgunluk veren hızlara erişildiği, bedava internet hizmeti sayesinde sıfır maliyetli iletişimin ufukta görüldüğü bu çağda dünya üzerinde yaşayan altı milyar insanın herbirinin kendilerini ilgilendiren kararlara ve bu kararların verildiği küresel yönetim yapılarına katılma hakkını gündeme getirmek zorundayız.

Dünya nüfusunun bir bölümü, günümüzün iletişim toplumuna dahil olamıyor, onun dışında kalıyor. Çünkü yeterli altyapı ve yeterli eğitim yok. Bu durum, demokrasi ve eşitlik ilkeleri temelinde yükselcek yönetim yapılarının kurulmasının önünde ciddi bir engel oluşturuyor. İletişim toplumunda ekonomiden siyasete, kültürden sosyal yaşama çok geniş bir alanda her türlü alışveriş gerçek boyuttan sanal boyuta kayıyor. Yaşam tarzları, iş dünyası, ilişkilerin paylaşılmasında kökten değişikliklere gidilirken bu devrimi yakalayamayanlar sistemin gittikçe daha çok dışında kalıyorlar. Burada ürkütücü bir tehlikeyle karşı karşıyayız: Yoksa, demokrasi ve fırsat eşitliği ilkeleri üzerinde kurulmuş etkin yönetim sistemlerine yönelik umutların yerini, birbirine yabancılaşmış iki kutuplu bir dünya mı alacak?

O halde şu gerçek bütün yalınlığıyla karşımıza çıkıyor: Bilginin ve iletişim araçlarının eşitlikçi bir paylaşımını başaramazsak insanlığı ayırmalıktan, önyargıdan ve saldırganlıktan arınmış bir dünya hedefine taşıyamayız. Bu hedefe varabilmek için öncelikle çocuklarımıza neler öğreteceğimiz ve nasıl öğreteceğimiz konusunda bir reforma ihtiyacımız var. Bu da yetmez, küresel önceliklerimizi yeniden gözden geçirmeli ve geniş insan kitlelerin dünya vatandaşı olarak eğitimini küresel öncelikler listesinin başına koymalıyız.

Eğer bu gerçekleşmezse, insanlık global ölçekte, eğitilmişlerle cahiller arasındaki fay hattı tarafından sarsılacaktır. Bu sözünü ettiğimiz fay hattının jeolojik olandan farkı, yerkürenin değil, insanoğlunun en değerli sermayesinin, yani insan beyninin içinde yer alması ve bu nedenle de hem gözlenmesi, hem de onarılması daha güç olmasıdır.

Bu nedenle, insan hakları ve demokrasiye gerçekten inanıyorsak, bu dünya üzerinde yaşayan tüm insanların bir "dünya vatandaşlığı" bilinciyle eğitimini, yetişmesini ve karar süreçlerine katılımını sağlamak için çalışmalıyız. Bilgi ve sevginin paylaşıldıkça arttığını unutmamalıyız. Sürdürülebilir bir gelişme ve dünya barışı için küresel bir eğitim seferberliğinin önemini iyi anlamalı bu konu için yatırım yapmanın gelecek nesillerin yaşam kalitesini geliştirebilmede en önemli girişim olacağını anlamalıyız. Kaynaklarımızı bugünden küresel eğitim seferberliğine yönlendirecek bilgelik düzeyine erişmeliyiz.

Özetle, yaşam kalitemizi artırabilmek için iyi yönetim ilkelerinin tüm kurumlarda hayata geçirilmesini sağlamalıyız. Kaliteli ve sürdürülebilir yaşam için de insanları sorumlu birer dünya vatandaşı olarak yetiştirecek küresel bir eğitim seferberliğine öncelik vermeliyiz.

<http://www.amazon.com/Keys-Governance-Strategic-Leadership-Quality/dp/0230278140>

REVIEWS

"En önemli küresel yönetim sorunlarını ele alan son derece iddialı ve derin düşünce dolu bir kitap."

Jacques Attali, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası Kurucu Başkanı

"Yılmaz Argüden yönetim konusuna yepyeni bir bakış açısı getiriyor. Çok önemli olduğunu düşündüğüm organizasyonların sürdürülebilirliği için güven ve kültür oluşturma kavramlarını ön plana çıkartan bu kitabın çok zamanlı olduğunu ve doğru bir bakış açısı kazandıracığını düşünüyorum."

Frank Brown, Başkan, INSEAD

"Sürdürülebilir bir dünya ve daha iyi bir gelecek için devletlerin, şirketlerin ve sivil toplumun birlikte çalışmaları gerektiğini düşünenler için mutlaka okunması gereken bir kitap. Bu kitabında Dr. Yılmaz Argüden complex sorunlara bütünsel çözümler getiriyor."

Muhtar Kent, CEO ve Yönetim Kurulu Başkanı, The Coca Cola Company

"Dünyada çok farklı camialarda iyi tanınan, saygı duyulan, modern çağın Rönesans düşünürü ve liderinden muhteşem bir eser. Yılmaz Argüden'in bu eserde ortaya koyduğu ilkeler bir yaşam boyu elde ettiği olağanüstü deneyimlere dayanıyor. Her sayfası bilgelik dolu böyle bir kitap nadir bulunur. Dünyanın geçmekte olduğu bu güç dönüşüm sürecinde sakin, yenilikçi ve özenle paylaşılan bilgelik dolu öneriler nasıl düşünmemiz ve hareket etmemiz gerektiği konusuna ışık tutuyor. Mutlaka okunmalı."

John H. McArthur, Onursal Dekan, Harvard Business School

"Bir ülkenin veya dünyanın küreselleşme sürecinden sağlayabileceği faydalar herşeyden önce bir iyi yönetim konusudur. Yılmaz Argüden bu kitabında iyi yönetişimin dünyada karar vericiler, politik ve ekonomik elitler için ne demek olduğunu çok iyi işlemiş. İyi yönetişimin ve sürdürülebilir gelişmenin anahtarlarını ortaya koyan bu kitabı okumak büyük bir keyif."

Gerhard Schröder, eski Almanya Başbakanı (1998-2005)

"Her lider yönlendirmek durumunda olduklarının güvenini kazanmak ve sürdürmek konusuna önem vermek zorunda. Bu kitabında, Yılmaz Argüden modern çağda bu sürecin nasıl değiştiğini anlatıyor. Devlet, sivil toplum ve iş dünyası liderlerine 21 yüzyılda liderlik konusunda ışık tutuyor."

Jim Thomson, Başkan/CEO, RAND Corporation

"Yılmaz Argüden'i iyi yönetişime yeni bakış açıları kazandıran, dünyanın ekonomik, sosyal, politik ve kültürel olarak nasıl daha iyi bir yer olabileceğini ele alan bu girişimi için candan kutluyorum."

Muhammad Yunus, Nobel Ödüllü Sosyal Girişimci, Grameen Bank ve micro-kredi kavramının kurucusu